

Laciniaria plicata

Knölläppad spolsnäcka

Blötdjur, Landlevande snäckor

Klass: Gastropoda (snäckor), **Ordning:** Stylommatophora (landlungsnäckor), **Familj:** Clausiliidae (spolsnäckor), **Släkte:** *Laciniaria*, **Art:** *Laciniaria plicata* - knölläppad spolsnäcka (Draparnaud, 1801) **Synonymer:**

Kännetecken

Skalet är vänstervridet, långsträckt och tydligt brett spol- till klubbformigt. Det når en höjd av 14–18 mm och en bredd av 3,3–3,6 mm, och arten är därmed en av de största spolsnäckorna i den svenska faunan. Toppen är distinkt men rundat flack. Antalet vindlingar är 12–14. Skalet är bredast över de sista vindlingarna (12–14). Vindlingarna tilltar långsamt och relativt jämnt i höjd. Den sista vindlingen (kroppsvindlingen) upptar något mindre än 1/3 av den totala skalhöjden. Vindlingarna är jämnt och svagt välvda och fogen mellan vindlingarna är relativt grund. Skalet har tämligen mörkt brun färg (äldre skal blir ofta gråblekta). Skalytan är halvgenomskinlig och matt glänsande med radiärstriering förstärkt till tydliga ribbor. En del av ribborna är ofta vita i sin yttre/perifera del. Ribborna ligger ganska tätt, oftast 6–7 per mm på den näst sista vindlingen, dvs. något tätare än hos *Alinda biplicata* och *Bulgarica cana*. Mellanrummen mellan ribborna är ungefär lika stort som ribborna. Spiralstriering i mellanrummen saknas eller är ytterst svag (ses i 40 gångers förstoring). Mynningspartiet är något utstående. Mynningen är smalt päron- till droppformig. Dess parietalkant faller relativt långsamt av mot collumellarkanten. En tydlig, mycket bred, omböjd mynningsläpp finns. Den är inte avbruten i parietalregionen och inte sammanväxt med skalväggen. Mynningsläppens färg är vit, sällan ljusbrun. Parietallamellen är något förskjutet i sidled i förhållande till spirallamellen. Mellan collumellar- och parietallamellen finns 2–3 interlamellära tänder-lameller. Columellarlamellen ligger djupt och smalnar av mot mynningskanten. Subcolumellarlamellen är ej synlig framifrån i mynningen. Palatallamellen är svagt utbildad eller saknas. Två, något divergerande, palatallameller finns, varav den övre slutar ganska långt in. På läppens palatalkant finns 6–9 små, ytliga men distinkta knölar (palataltänder). Ytterligare två tänder kan ibland finnas mellan basalrännan och columellarlamellen. Reduktioner i tandantalet förekommer och i sällsynta fall saknas tänder helt (f. *implicata*). Basalrännan är svagt utvecklad medan basalvalken oftast är tydlig. Navelspringan är ytterst smal.

Utbredning och status

Den svenska utbredningen för knölläppad spolsnäcka består av tre isolerade lokaler. En av dessa, ett begränsat rasbrantparti på västsidan av Hoburgen, Gotland är känd sedan mitten av 1800-talet. Då beskrevs utbredningen som "några få punkter av de västra branterna av Hoburgen". I modern tid har arten dock endast påträffats i ett relativt begränsat område på denna lokal. Möjligen har utbredningen minskat sedan 1800-talets mitt. Ytterligare förekomster upptäcktes på Ivö Klack i Skåne 1987 och i ONO-branterna på Stora Karlsö 1988. Totalutbredningen är central- och östeuropeisk med spridda förekomster i Danmark, Nordtyskland och Baltikum. Populationerna på Hoburgen och Ivö Klack är individrika och tycks stabila. Populationen på Stora Karlsö är både yt- och individmässigt mera begränsad. Även om populationerna tycks stabila är de sårbara genom sin arealmässiga begränsning och sina isolerade lägen.

Ekologi

Vid Ivö Klack på Ivön i Ivösjön i nordöstra Skåne förekommer knölläppad spolsnäcka i en sluttande, delvis översilad kalkrik, gammal bokskog med stort inslag av sälg och gråal. Den är speciellt knuten till lågor och rik lövförna i anslutning till dessa. På de gotländska lokalerna lever arten däremot i halvöppna kalkstensbranter och blockslutningar med spridda buskar och tämligen sparsam markvegetation. Båda lokalerna ligger nära Östersjökusten, vilket gör dem fuktighets- och temperaturmässigt gynnsamma. Natttid klättrar snäckorna på klippor och block, där de livnär sig av epifytiska lavar. Dagtid och under torrperioder hittar man dem i skyddade lägen bland klippor och markförna. I sitt huvudutbredningsområde i Centraleuropa och Baltikum lever arten i rikare, fuktiga lövskogar.

Hot

Gotlandslokalernas areella begränsning och isolerade lägen ökar starkt artens sårbarhet. Lokalen på Hoburgen är begränsad till en yta av ca 18 x 15 m och en smal utlöpare därifrån om ca 1,5 x 30 m, lokalen på Stora Karlsö är ännu mer begränsad, endast ca 5 x 5 m. Direkt exploatering kan utgöra ett hot mot lokalerna. Slitage genom tramp (en välanvänd stig leder rakt genom Hoburgslokalen) och fårbete är också påtagliga hot som kan förvärras.

Åtgärder

Ivö Klack och Stora Karlsö är skyddade som naturreservat. Även lokalen på Hoburgen bör om möjligt göras till reservat. Området på Hoburgen bör dessutom stängslas av för att undvika negativa effekter av tramp och fårbete. Stigen genom ytan bör stängas av och besökare kanaliseras bort från ytan. Lokalen på Stora Karlsö ligger så svårtillgängligt, högt upp i branten, att den varken hotas av vandrande människor eller betande får. Däremot kan den, genom sin ringa geografiska utsträckning, hotas av de ibland omfattande ras som då och då inträffar i detta område. Kunskaperna om artens status bör uppdateras genom nyinventeringar.

Litteratur

- Gärdenfors, U. 1989. Förändringar i landsnäckornas värld de senaste 50 åren. Skånes Natur Årsbok 76: 25–34.
- Kerney, M. P., Cameron, R. A. D. & Jungbluth, J. H. 1983. Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. P. Parey, Hamburg & Berlin. 384 sid.
- Lindström, G. 1868. Om Gotlands nutida mollusker. – I: Inbjudan till beivrande af examina, premieutdelning och ungdomens hemförlofning vid Wisby Högre Elementar-Läroverk: 1–48 + 3 tafl.
- Lohmander, H. 1946. Vad landmolluskerna berättar om faunans invandring till Gotland. – I: Pettersson, B. & Curry-Lindahl, K. (red.): Natur på Gotland: 279–283. Bokförlaget Sveriges Natur, Göteborg.
- von Proschwitz, T. 1998. Miljöövervakningsstudier av landlevande snäckor på Gotland. - Länsstyrelsen i Gotlands län. Livsmiljöenheten – Rapport Nr 6 1998. 43sid.
- von Proschwitz, T. 2000. Faunistiskt nytt 1999 – snäckor, sniglar och musslor. Göteborgs Naturhistoriska museum, Årstryck 2000: 21–40.
- Schlesch, H. 1942. Sur la propagation de la *Laciniaria* (*Laciniaria*) *plicata* Draparnaud dans les contrées de la Baltique. Bull. Soc. Zool. France 52: 31–32.
- Walmstedt, E. 1855. Om släktet *Clausilia* och dess i Sverige förekommande arter, med anledning af en för Sveriges mollusk-fauna ny art af detta släkte. Öfvers. Kungl. sv. Vet. Akad. Förh. 12 (2): 79–87.

Författare

Ted von Proschwitz 2018.